

RAHAPESU ANDMEBÜROO

Jürgen Ligi
Rahandusministeerium
delta@fin.ee

Teie 02.10.2024 nr 1.1-10.1/4377-1

Meie 06.11.2024 nr 1.2-3/45-1

Rahapesu Andmebüroo arvamus rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõule

Lugupeetud rahandusminister

Täname võimaluse eest avaldada arvamust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ja avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. Rahapesu Andmebüroo (RAB), olles tutvunud eelnõu ja selle juurde koostatud seletuskirjaga, esitab alljärgnevad märkused ning tähelepanekud.

1. RAB-i kokkuvõtlik seisukoht

RAB hindab eelnõuga kavandatavaid muudatusi vajalikuks ja põhjendatuks. Teeme ettepaneku viia eelnõusse sisse veel mõned täiendavad tehnilised täpsustused ja täiendused.

2. Märkused

2.1. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) muutmine:

2.1.1. Eelnõu § 1 punkt 8:

RahaPTS § 54 lõige 1 punkt 2:

Eelnõu § 1 punktiga 8 sõnastatakse RahaPTS § 54 lõike 1 punkt 2 ehk RAB-i strateegilise analüüsi ülesanne järgmiselt:

„1) strateegiline analüüs, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ohte, suundumusi, mustreid ning toimimisviise, kasutades selleks olemasolevat ja kogutavat teavet, sealhulgas andmeid teistelt asutustelt ning päringute teel saadavaid andmed riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku isiku andmekogust;“

Kuna Eestile heideti Moneyvali hindamisraportis kriteeriumit 29.1. puudutavalt ette, et kehtiva RahaPTS § 54 lõike 1 sõnastus on liiga kitsas ja sellest nähtuvalt võiks järeldada, et Eesti RAB-ile ei laiene mandaat rahapesu eelkuritegudele ja oma analüüsi tulemuste jagamisele, siis palume selles osas loodavat RahaPTS § 54 lõike 1 punkti 2 täpsustada.

Eeltoodust lähtuvalt teeme ettepaneku RahaPTS § 54 lõike 1 punkti 2 täpsustatud sõnastuseks, mis võiks olla järgmine:

„2) strateegiline analüüs, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamise ning sellega seotud kuritegude riske, ohte, suundumusi, mustreid ja toimimisviise, kasutades selleks olemasolevat ning kogutavat teavet, sealhulgas andmeid teistelt asutustelt ja päringute teel saadavaid andmeid riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku isiku andmekogust;“

Palume, et vastavas osas täiendataks ka eelnõu seletuskirja, märkides, et eelkuritegudeks võivad olla sanktsiooni rikkumine, kelmus jne.

RahaPTS § 54 lõige 1 punkt 1:

Kuna Moneyvali hindamisraportis oli kriteeriumit 29.1 hinnates viidatud RahaPTS § 54 lõike 1 punkti 1 definitsioonile, siis palume sarnase tehnilise täpsustuse teha ka RahaPTS § 54 lõike 1 punktis 1:

„1) rahapesu ja terrorismi rahastamise ning sellega seotud kuritegude tõkestamine ning sellele viitava teabe vastuvõtmine, kogumine, väljanõudmine, registreerimine, töötlemine, analüüsimine ja edastamine;“

2.1.2. Eelnõu § 1 punkt 17:

Sarnaselt eelnõu § 1 punktiga 8 tuleks samastel põhjustel seonduv muudatus ühtlasi teha ka eelnõu § 1 punktis 17.

See tähendab, et teeme ettepaneku, mille kohaselt oleks RahaPTS § 59¹ lõike 1 punkti 2 sõnastus järgmine:

„(1) Rahapesu Andmebüroo andmekogu peetakse eesmärgiga täita järgmisi Rahapesu Andmebüroo seadusest tulenevaid ülesandeid:

2) strateegiline analüüs, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamisele ning sellega seotud kuritegudele viitavaid ning rahvusvaheliste sanktsioonidega seonduvaid riske, ohte, suundumusi, mustreid ja toimimisviise;“

2.1.3. Eelnõu § 1 punkt 19:

Eelnõuga täiendatakse RahaPTS-i §-ga 59², kus sätestatakse andmete töötlemist RAB-i andmekogus (RABIS).

Viidatud paragrahvi lõike 1 punkti 4 kohaselt töödeldakse RABIS-es mh sama seaduse § 50 lõikes 4 nimetatud teates sisalduvad rahapesule ja terrorismi rahastamisele ning sellega seotud kuritegudele viitavaid andmeid.

Peame põhjendatuks seaduse tasandil täpsustada, et RABIS-es töödeldakse lisaks rahapesule ja terrorismi rahastamisele ning sellega seotud kuritegudele viitavatele andmetele ka teadete menetlemise käigus teostatud toimingutega seotud andmeid.

Seega teeme ettepaneku täiendada loodava § 59² lõike 1 punkti 4 järgnevalt:

„4) käesoleva seaduse § 50 lõikes 4 nimetatud teates sisalduvad rahapesule ja terrorismi rahastamisele ning sellega seotud kuritegudele viitavad andmed ning teadete menetlemise käigus teostatud toimingutega seotud andmed.“

2.1.4. Eelnõu § 1 punkt 21:

Eelnõuga sõnastatakse RahaPTS § 60 lõige 1 järgmiselt:

„(1) Rahapesu Andmebüroo andmekogus sisalduvad andmed on konfidentsiaalsed ja asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teave avaliku teabe seaduse tähenduses. Rahapesu Andmebüroo andmekogust väljastatakse andmeid üksnes käesolevas seaduses sätestatud juhtudel ja korras. Juurdepääs Rahapesu Andmebüroo andmekogus sisalduvale teabele ning selle töötlemise õigus on teabevajadusega Rahapesu Andmebüroo ametnikul ja töötajal. Rahapesu Andmebüroo ametnikud ja töötajad on kohustatud hoidma neile teadaolevat rahapesu või terrorismi rahastamisega seotud teavet saladuses tähtajatult.“

RAB peab põhjendatuks ja vajalikuks, et viidatud sätte alusel oleks hõlmatud ka RAB-i ametnike ja töötajate kohustus hoida tähtajatult saladuses sanktsiooni rakendamise/rikkumisega seotud teavet. Pakume välja sõnastuse, mis hõlmaks ühest küljest ka rahvusvaheliste sanktsioonidega seonduva teabe, aga teisest küljest ei oleks liiga lai. Lisaks RABIS-es kajastatud infole on ametnikel ja töötajatel palju avalikku teavet nii rahapesu kui terrorismi rahastamise tõkestamise kui sanktsioonide kohta, mida ei pea saladuses hoidma ja mida RAB teatud osas isegi infotundidel ja koolitustel nt teadlikult jagab.

Teeme ettepaneku sõnastada RahaPTS § 60 lõike 1 viimane lause järgnevalt:

„Rahapesu Andmebüroo ametnikud ja töötajad on kohustatud hoidma neile teadaolevat Rahapesu Andmebüroo andmekogus sisalduvat teavet saladuses tähtajatult.“

2.1.5. Eelnõu § 1 punkt 25 (koos seonduva muudatusega eelnõu § 1 punktis 15):

RahaPTS § 60¹ lõige 2:

Eelnõu § 1 punkti 25 kohaselt täiendatakse RahaPTS-i §-ga 60¹, mille lõike 2 kohaselt võib piirata andmesubjekti õigusi juhul, kui piiramata jätmise võib:

- „1) takistada või kahjustada süüteo tõkestamist, avastamist, menetlemist või karistuse täideviimist;
- 2) kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi;
- 3) ohustada avaliku korra kaitset või riigi julgeolekut;
- 4) takistada rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamist.“

Sätte eesmärgiks ei peaks olema igakordne eraldiseisva kaalutusotsuse tegemise vajalikkus, vaid viidatud alusel andmesubjekti õiguste piiramine. Andmesubjekti õiguste piirangute kohaldamise imperatiivsetele alustele on viidatud ka eelnõu seletuskirjas.

Arvestades eeltoodut, teeme ettepaneku täpsustada lisatava § 60¹ lõike 2 sõnastust alljärgnevalt:

„Käesoleva paragrahvi lõike 1 alusel piirab Rahapesu Andmebüroo andmesubjekti õigusi, kui piiramata jätmise:

- 1) takistab või kahjustab süüteo tõkestamist, avastamist, menetlemist või karistuse täideviimist;
- 2) kahjustab teise isiku õigusi ja vabadusi;
- 3) ohustab avalikku korra kaitset või riigi julgeolekut;
- 4) takistab rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamist.“

RahaPTS § 58 lõige 3¹:

Seoses eelnõu § 1 punktis 25 tehtava muudatusega oleks vajalik teha samadel kaalutlustel muudatus ka eelnõu § 1 punktis 15 ehk eelnõuga loodavas RahaPTS § 58 lõikes 3¹.

Nimelt täiendatakse eelnõu § 1 punkti 15 kohaselt RahaPTS § 58 lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Käesoleva paragrahvi lõigete 1–1² ja käesoleva seaduse § 59 alusel teavet andnud asutus ja isik kohaldavad isikuandmeid sisaldavat teavet töödeldes käesoleva seaduse §-s 60¹ sätestatud andmesubjekti õiguste piiranguid.“

Märgime, et sarnane praktika andmesubjekti õiguste imperatiivse piiramise osas on omaks võetud ka lähiriikides, nt Läti Vabariigis¹ ja Leedu Vabariigis².

Lähtudes eeltoodust teeme ettepaneku sõnastada ka paragrahvi 58 lõige 3¹ imperatiivse teabe andmisest keeldumise alusena alltoodult:

„(3¹) Käesoleva paragrahvi lõigete 1–1² ja käesoleva seaduse § 59 alusel Rahapesu Andmebüroole teavet andnud asutusel ja isikul on keelatud avaldada teistele juriidilistele või füüsilistele isikutele teabevahetuse fakti ja teabe sisu, välja arvatud juhtudel, kui teave edastatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise ning sellega seotud kuritegude tõkestamiseks, tuvastamiseks ja kohtueelseks uurimiseks uurimisasutustele, prokuratuurile või kohtule.“

2.1.6. Eelnõu § 1 punkt 26:

Eelnõu § 1 punktiga 26 sõnastatakse RahaPTS § 63 lõige 1 järgmiselt:

„(1) Rahapesu Andmebürool on õigus vahetada teavet, sealhulgas isikuandmeid sisaldavat teavet, ja sõlmida koostöökokkuleppeid rahapesu andmebüroo ülesandeid täitva välisriigi asutusega (edaspidi *teine rahapesu andmebüroo*) või välisriigi õiguskaitse- või järelevalveasutusega, samuti rahvusvahelise organisatsiooni või institutsiooniga. Käesolevas lõikes nimetatud teabe vahetamine toimub muu hulgas eesmärgiga täita Rahapesu Andmebüroo käesoleva seaduse § 54 lõike 1 punktides 1, 2 ja 4 nimetatud ülesandeid.“

Üks Moneyvali hindamisel kõlanud etteheide (IO 3 RA 3f) seisnes selles, et isikute sobivuse hindamisel tehakse välisriikidesse liiga vähe päringuid. Käesoleval ajahetkel tehaksegi neid päringuid oluliselt aktiivsemalt ka teistele järelevalveasutustele (mitte RAB-idele). Ehkki sätte sõnastuses on kasutatud väljendit „muu hulgas“, mis jätab teabevahetuse eesmärgid RAB-i ülesannete kontekstis avatuks, siis teeme ettepaneku sättes sõnaselgelt ära mainida ka tegevuslubade menetlemise ülesannet ehk täiendada RahaPTS § 63 lõike 1 viimast lauset ka RahaPTS § 54 lõike 1 punktiga 11.

2.1.7. Eelnõu § 1 punkt 31:

Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse RahaPTS-i §-ga 68¹.

Nimetatud paragrahvi lõikes 1 on kasutatud mõistet „kontroll“, teisalt kui sama paragrahvi lõikes 3 on korrektselt ja täpsemalt viidatud kohapealsele kontrollile. Semantiliselt on „kontroll“ tunduvalt laiem mõiste kui „kohapealne kontroll“, kusjuures kogu RAB-i teostatavat järelevalvet võibki üldistavalt lugeda kontrolliks. Kohapealne kontroll on ettekirjutustes ajaliselt piiritletud aeg, mille jooksul RAB üldjuhul suurema hulga menetlustoiminguid läbi viib. Sellest lähtuvalt teeb RAB ettepaneku kasutada loodavas paragrahvis läbivalt väljendit „kohapealne kontroll“, kuna see on täpsem ja üheselt mõistetavam.

---

¹ Vt: Law on the Prevention of Money Laundering and Terrorism and Proliferation Financing (kättesaadav: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/178987>): Section 54, Section 51(2) ja Section 44(3).

² Vt: Republic of Lithuania Law on the Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing (kättesaadav: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2c647332ba5111eb91e294a1358e77e9?jfwid=twcznlk4w>): Article 7 ja Article 24(4).

Samal põhjusel oleks vajalik muuta ka loodava RahaPTS § 68¹ lõike 4 sõnastust ja täpsustada, et ka seal peetakse silmas kohapealset kontrolli.

2.1.8. Eelnõu § 1 punkt 32:

Eelnõu § 1 punktiga 32 täiendatakse RahaPTS § 72 lõikega 2².

Viidatud lõike punktis 5 on viidatud välismaisele õiguskaitse- ja järelevalveasutusele. Kuna kehtivas relevantses seadusandluses on läbivalt kasutatud mõistet „välisriik“, mitte „välismaine“, teeme ettepaneku mõistete selles osas ühtlustamiseks ja viidata ka punktis 5 välisriigile.

2.2. Avaliku teabe seaduse (AvTS) muutmine:

Eelnõuga luuakse uus alus teabe asutusesiseks kasutamiseks tunnistamiseks ehk eelnõu §-ga 2 täiendatakse AvTS § 35 lõiget 1 punktiga 5³ järgmises sõnastuses:
„5³) teabe Rahapesu Andmebüroo tegevuse meetodite ja taktika kohta, kui selle avalikuks tulek võib raskendada süütegude avastamist või soodustada nende toimepanemist;“

Eelnõu seletuskirjas on RAB-i tegevuse meetodite ja taktika asutusesiseks kasutamiseks tunnistamise juures põhjendusena toodud välja ainult rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamine. Meetodid ja taktika, mille asutusesiseks kasutamiseks tunnistamine oleks asjakohane, hõlmavad loogiliselt ka finantssanktsiooni rakendamist, kuna on sarnased sellega, mida kasutatakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel, kusjuures selles kontekstis on raskesti eristatav ka RAB-i tehniline võimekus jne. Seetõttu oleks põhjendatud vähemalt sätte juurde koostatud seletuskirjas selgitada, et sanktsiooni rakendamisega seoses esineb samuti alus dokumentide asutusesiseks kasutamiseks tunnistamiseks.

Teeme ettepaneku seletuskirja vastava lõigu viimase kahe lause sõnastuse täiendamiseks järgnevalt:

„RAB-i tegevuse meetodite ja taktika avalikuks tulek tekitaks olukorra, kus kurjategijatel on võimalik kujundada oma tegevust selliselt, et kuriteo avastamine on raskendatud või hoopis võimatu. Sätte eesmärk on tagada, et RAB-i seadusest tulenevate ülesannete täitmine oleks tõhus ning et RAB-i funktsioon rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel ja RSanS-ist tulenevate ülesannete täitmisel ei oleks ohustatud potentsiaalsest meetodite ja taktika lekkest, mis mõjuks nõrgestavalt kogu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemile.“

* * *

Täname veelkord võimaluse eest arvamust avaldada ja oleme valmis täiendavate küsimuste korral neile vastama.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Matis Mäeker
Rahapesu Andmebüroo juht